

חינוך לחיים

פרשת חיי שרה

שאלה מוזרה, ובכל זאת: האם אנו חיים? כלומר, ודאי שאנו בעלי חיים, אבל כלום קרויים אלו חיים, חיים אמיתיים בעלי תוכן ומשמעות? דוד המלך מצהיר 'לא ישבתי עם מתי שווא ועם נעלמים לא אבוא'. יש כאלה שהם 'מתי שווא', חיי דמה, 'נעלמים' חייהם שקופים ואפסיים... כי מהם חייהם – התפלשות בתענוגות – כלום הוסיפו מימד לחייהם? על אברהם אבינו נאמר: 'ואברהם זקן בא בימים' ופירושו שאברהם יכול היה להביא את כל ימיו עימו. כל יום הוסיף לו משהו בבנינו הרוחני, בעיצוב עולמו, עוד חסד, עוד עבודת הבורא.

האר"י הקדוש עמד בפרשתינו על כפל המילים בתחילת הפרשה 'ויהיו חיי שרה' – שני חיי שרה' הלא אין מילה מיותרת בתורה ולשם מה כאן החזרה? והסביר שבתחילה נקצבת לאדם תקופת חיים ולוואי יהיו אלו חיים ארוכים וטובים אך לבסוף אזי נשאלת השאלה: אומנם היו אלו חיו? האם ניצל אותם לעיצוב אישיותו, לעידון מידותיו, לקירבת הבורא יתברך, להיות טוב ומטיב או שהשתרך בשולי החיים, חיקה אחרים, הותש במירוץ מטור אחרי דברים חיצוניים, ראוותנים אונתיים ומתחלפים?

על שרה העידה התורה כל ימיה היו שלה – 'שני חיי שרה' ואנו?? ואם נשים לב – המקום היחיד בתנ"ך בו נכתבו שנות חייה של אישה נמצאת בפרשת השבוע: "ויהיו חיי שרה: מאה שנה, ועשרים שנה, ושבע שנים; שני חיי שרה".

הרש"ר הירש טוען שקרוב לוודאי שהסיבה לכך היא שחיי האישה מרוחקים היו בדרך כלל מהנעשה בחיים הציבוריים, והעדות על שנותיה אינה נחוצה לקביעת סדר הדורות ותולדותיהם.

ממשיך הרש"ר הירש ומדייק מכך שהפרשה מתחיל במשפט: "ויהיו חיי שרה" ולא: "שני חיי שרה", כפי שאכן נאמר בסוף הפסוק. חז"ל דרשו ולמדו מכאן, שחיי שרה נחלקים כאן לשלוש קבוצות גיל נפרדות. פשטות לשון הפסוק אינה ששרה חיה מאה עשרים ושבע שנים, אלא מאה שנה, עשרים שנה, ושבע שנים.

שלושה מספרים אלה מייצגים את המהלך השלם של החיים האנושיים: הילדות, תחילת שנות הבגרות, והזקנה המלאה. אי אפשר לסכם יותר טוב חיים של שלמות רוחנית ומוסרית, מאשר לומר שהאדם היה זקן – בימי זקנותו, בוגר – במיטב שנותיו, וילד – בימי ילדותו.

יתירה מכך, חז"ל אומרים שמי שחי את חייו במלוא חיותם, נוטל מכל תקופת גיל של חייו את התכונה המפארת אותה, אל התקופה הבאה. מכאן גם הביטוי "בא בימים", שבפשטות הלשון פירושו: "בא דרך הימים". הוא אינו שוקע בתוך ימיו, ואינו נבלע על ידם, אלא עובר דרכם. הוא שומר על כל ההישגים הרוחניים והמוסריים של עברו, ונוטל אותם עמו אל העתיד. הוא אינו מאפשר לימיו ושנותיו לגזול ממנו שום דבר שנעשה באמת שלו. כך שרה לקחה את יופי הילדות לתחילת שנות הבגרות, ושמרה על התמימות של אישה בת עשרים לכל ימי חייה. מוסיף הרש"ר הירש ומציע לנו להתבונן בדברי התורה במשקפיים אובייקטיביים:

השקפה זו של רבותינו מנוגדת בתכלית להשקפה השכיחה בימינו. חז"ל מחפשים אחר היופי לא באשה בת עשרים אלא בילדה בת שבע, ואחר התמימות לא בילדות אלא בתחילת שנות הבגרות.

אנו מורגלים לדבר על "התמימות של הילד". אך יהיה עצוב אם יקנאו בילד בשל תמימותו, שהרי התמימות מניחה מראש את האפשרות של חטא. תמימות פירושה להיאבק עם החושניות ועם התאוה, ולהתגבר עליהם. רק ילדה שהתבגרה לאשה, ורק ילד שהתבגר לאיש – יכולים להגיע למדרגה של תמימות אמיתית.

"שני חיי שרה" – כל השנים האלה ביחד נקראות "חיי שרה"; היא "חיה" בכולן. כל מאה עשרים ושבע השנים של חייה היו "חיים", מלאי חיוניות ושמחה, חיים טובים ומלאי משמעות, ולא היה בהם אף רגע שמוטב היה לה שלא לחיות אותו.

ואף על פי כן – כך מסתיים התיאור – היו "חיי שרה" רק "שני חיי שרה", שנים מתוך חיי שרה; הן היו רק תקופה אחת, חלק אחד, של חייה.

שהרי החיים אינם נמדדים במשך הזמן הניתן לנו בעולם הזה: "צדיקים אפילו במיתתן קרוין חיים", הם הולכים "מחיל אל חיל", לקראת התפתחות מתמשכת ההולכת ונמשכת לעולם.

אומרים חז"ל בחכמתם: "ודע ה' ימי תמימים" – החיים עם ה' בשלמות: "כשם שהן תמימים כך שנותם תמימים". אין יום, ואף לא רגע מתוך חיים שכאלה, שאינו נרשם בספר הזיכרונות לפני ה'; במאה עשרים ושבע השנים של חיים כאלה בעולם הזה, אין אף יום שאין בו חשיבות. אולם "ונחלתם לעולם תהיה", נחלתם האמיתית טמונה בעולם הבא; כפי שמציין חז"ל, שנאמר: "שני חיי שרה", לא היו אלה שנים מתוך חייה של שרה.

לע"נ אבי מורי ר' חיים ב"ר ישעיהו ז"ל

משה בירנבוים - birmoshe@gmail.com